

ЮРИДИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ КАТО ФАКТОР ЗА ОБЩЕСТВЕНА СИГУРНОСТ

Проф. д.н. Мария Нейкова
Бургаски свободен университет

Резюме. Сигурността в съвременното общество означава много повече от защита на територията и суверенитета. Динамиката на съществуващите и на възникващите нови заплахи в съвременния свят изисква гарантиране на сигурност в обществото. Сигурността е неразривно свързана със законността. Постигането на сигурност е пряко свързано и с наличието на доверие, а зачитането на върховенството на закона е от основно значение, за да могат гражданите да имат доверие в публичните институции. Без това доверие демократичните общества не могат да функционират. Юридическото образование е това, което не само дава знания, но то формира личности. Личности, които могат да бъдат гарант за стабилност и сигурност в нашето общество.

Ключови думи: юридическо образование; сигурност; общество; доверие

Актуалност

Обществената сигурност в съвременното общество има много и различни измерения. Понятието „обществена сигурност“ обхваща вътрешната и външната сигурност на една държава, като накърняването на функционирането на институциите, смущенията в обществените отношения и правовия ред могат да засегнат обществената сигурност. Образователната система, и особено системата на висшето образование е пряко свързана с осигуряване на сигурност и стабилност в обществото.

Въпреки различните национални идентичности, правни системи и традиции във всяка държава и в различните общества върховенството на закона е утвърден принцип с ясно определен основен смисъл. Всички публични органи на власт винаги следва да действат в рамките на ограниченията, определени със закон, в съответствие с ценностите на демокрацията и основните права и под контрола на независима и безпристрастна съдебна власт. В тази връзка, може да се определи, че сигурността е неразривно свързана със законността.

Образованието, като елемент от системата на обществена сигурност

Като елемент от системата на обществена сигурност, е необходимо да се обърне специално внимание на образованието и на образователната дейност във всяко демократично общество, а в частност и на висшето образование. Образователната и обучителната дейност са основен съставен елемент, подпомагащ развитието на образователната система, като едновременно с това са и ключов фактор за възпитанието, поддържането и развитието на националните ценности, справедливостта, законността и правовия ред във всяко съвременно общество.

Постигането на сигурност в обществото е пряко свързано и с наличието на доверие, а зачитането на върховенството на закона е от основно значение, за да могат гражданите да имат доверие в публичните институции. Без това доверие демократичните общества не могат да функционират.

Днес образованието и обучението играят решаваща роля в справянето с множество социално-икономически, демографски, екологични и технологични предизвикателства. Системата на образование е изправена пред специфични предизвикателства включително във връзка с придобиването и развиването на умения, които са от съществено значение за функционирането и модернизиранието на обществени сектори и дейности, включително и по отношение на пазара на труда с оглед на предоставянето на нови форми на гъвкавост и сигурност в обществото.

В сравнителен план, се наблюдават значителни различия в качеството и пригодността на съществуващото образование и обучение в държавите от Европейския съюз, включително по отношение на стандартите на преподаване в образователните системи както на ниво средно образование, така и във висшето образование. Това, от своя страна, е характерна особеност, допринасяща за подсилване разминаването в икономическите и социалните показатели на самите държави в рамките на Европейския съюз.

Европейската рамка за ключови умения е референтен инструмент, който посочва умения, които всеки човек трябва да формира в периода на задължителното образование, за да се реализира по най-добрия начин в общество и икономика, базирани на знанието. Висшето образование и неговото качество са в основата на икономическото развитие и прогреса в днешно време. Образованието е основата, необходима за постигане на лична реализация, пригодност за заетост и активна и отговорна гражданска позиция. Правото на качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот е провъзгласено за основен принцип на Европейския стълб на социалните права.

Европейската комисия в свое съобщение относно „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура“ декларира, че „в интерес на всички държави членки е да се използва напълно потенциалът на

образованието и културата като движеща сила за създаването на работни места, икономически растеж, социална справедливост и активно гражданско участие“.¹

Образованието е от водещо значение както за лична, социална и професионална реализация на нашето и на бъдещите поколения, но също и гарант за устойчивост и сигурност в обществото. Главното предизвикателство пред образованието е да осигури придобиване на ключови компетентност, знания опит и умения при упражняване на дейности и професии, като същевременно във всички степени на образованието и обучението се работи за постигане на високо качество и добавена стойност.

Висшето образование е основно средство за предоставяне на умения, от които студентите се нуждаят в бъдеще. Университетите генерират задълбочени знания и умения, които помагат на обществото да прави нововъведения, за да се справя с предизвикателствата, пред които е изправено. Те предоставят на хората умения на високо равнище, като им позволяват да стимулират своето професионално, социално и личностно развитие.

Сред основните приоритети във висшето образование и по-конкретно в квалификационната дейност и допълнителното обучение, както и в продължаващото образование, е гарантирането на висока степен на ефективност при обучението и висока практическа насоченост.

Предизвикателствата пред юридическото образование в България

Началото на юридическото образование в България се свързва със създаването на Юридическия факултет на Висшето училище в София през 1892 г., като през годините и до днес обучението в юридическите факултети в страната е пример за висок академичен стандарт.

Специалността „Право“, като специалност от регулираните професии и предвид отговорността на юриста с оглед на ролята му да способна и съблюдава върховенството на закона, е натоварена с очаквания да отговаря на високи изисквания.

Подготовката на кадри, които да се реализират успешно в юридическата професия, е пряко свързана с реформа в юридическото образование, която несъмнено е важна част от цялостната реформа на съдебната власт в България.

Необходимо е усъвършенстване на учебните програми на база основна теоретико-фундаментална подготовка и подготовка с практическа насоченост.

В контекста на повишаване квалификацията на кадрите, както в национален план, така и в международен аспект съществуват редица механизми, които подпомагат разработването и внедряването на съвместни програми в сътрудничество между обучаващи институции. На наднационално ниво, в рамките на Европейския съюз, още с Договора от Лисабон се предоставя възможност за подпомагане на съдебното сътрудничест-

во по гражданскоправни и наказателноправни въпроси чрез обучение на магистрати и съдебни служители. Съдебното обучение в областта на правото в рамките на ЕС подпомага правилното и еднакво прилагане на правото и изгражда взаимно доверие, взаимопомощ и съдействие при реализиране на трансгранични съдебни производства. По този начин се подпомага развитието на пространство на правосъдие, законност и обществена сигурност.

В рамките на отделните системи на висшето образование, като основни цели и приоритети следва да бъде заложено:

- по-тясно и задълбочено сътрудничество между висшите училища;
- висшите училища, в рамките на национални, регионални и международни програми, да имат възможност за реализиране на образователни и обучителни дейности, научни изследвания и иновативни разработки, с фокус към обществената полза и сигурност.

Висшите училища в България, като част от Единното европейско образователно пространство, следва да има възможност пълноценно да използват възможностите за развитие, сътрудничество и взаимодействие в образователната и научноизследователската дейност.

В областта на висшето юридическо образование от съществена важност е реализирането на задълбочено обсъждане и анализ на проблемите, свързани с необходимостта от промени в юридическото образование. Водещ акцент следва да бъде поставен върху въпросите за приема на студентите в специалността „Право“, актуалността на обучителните програми, подхода към разпределение на хорариума при учебните дисциплини, както и начините за оценяване знанията и уменията на студентите, придобити в хода на обучение.

С оглед предоставяне на възможност за повишаване практическата насоченост на обучението, е необходимо да се изостави установеният подход на разпределяне на материята на лекции и упражнения, като се премине към интерактивни способности, тясно обвързан с практическите проблеми подход към проблематиката – поставяне на миниказуси, обсъждане на сложни хипотези и т.н. По този начин ще се избегне ненужно механично повтаряне на материята. Материята ще се преподава на по-дълбоко ниво и по този начин на отделните проблеми ще бъде посветено повече време.

Видна е необходимостта от промени в обучението по право на ЕС и правна защита по Европейската конвенция за правата на човека, което следва да бъде „хоризонтално“ – т.е. по всяка от преподаваните дисциплини да се разглеждат и съответните аспекти на ПЕС и ЕКПЧ (например в часовете по данъчно право да се разглеждат съответните аспекти, регламентиращи данъчното законодателство и политика на ЕС, по семейно право – съответните аспекти на правото на неприкосновеност на личния и семейния живот, и др. под.).

В тази връзка е необходимо да се обмисли програма за научно-професионално развитие и усъвършенстване и на преподавателите, която да бъде дългосрочна и да отчита спецификата на всяко висше учебно заведение.

Европейската стратегия за университетите, която има за цел да подкрепи и да даде възможност на всички университети в Европа да се адаптират към променящите се условия, има възможност да допринесе за устойчивост, като предлага набор от важни действия в подкрепа на университетите в Европа за постигането на четири цели:

- укрепване на европейското измерение на висшето образование и научните изследвания;

- консолидиране на университетите като „фарове“ на нашия европейски начин на живот с подкрепящи действия, насочени към академичните и научноизследователските кариери, качеството и целесъобразността с цел ориентирани към бъдещето умения, многообразието, приобщаването, демократичните практики, основните права и академичните ценности;

- предоставяне на възможности на университетите като ключови участници в промяната в двойния екологичен и цифров преход;

- укрепване на университетите като фактори за глобалната роля и водачество на ЕС.

Водещата е ролята на университетите, включително и на юридическите факултети във връзка с формирането на нравствени качества. В тази насока е от важно значение да се въведат промени в юридическото образование, като следва да бъде преодоляно формалното изучаване на правна етика без конкретна връзка с поведението на всеки един от формиращите се юристи. Към момента на този аспект от упражняването на юридическата професия не се обръща достатъчно внимание.

Необходимо е включването на дисциплината „Юридическа етика“, която да обезпечи познаването на правилата на професионалната етика, кодексите за етично поведение, отговорността при упражняването на юридическата професия.

Националното, както и европейското измерение във висшето образование и научните изследвания в следващите години ще бъдат стимулирани с водещи инициативи. В стратегическата програма за периода 2019 – 2024 г., приета от Европейския съвет, се подчертава, че държавите членки „трябва да увеличат инвестициите в човешките умения и образование“.

Европейската комисията, в сектора на висшето образование, си сътрудничи с държавите членки за съвместно създаване на стимули за ускорена трансформация на висшите училища в Европа. Акцентът е поставен върху свързаността между висшите училища, но също и между тях и заобикалящите ги екосистеми и обществото, за да бъдат обхванати основните мисии на университетите: образование и научни изследвания, водещи до иновации и резултати в полза на обществото.

Заклучение

Висшето юридическо образование в България, със своите традиции и устои, доказали се във времето, е в състояние да гарантира ефективно висока степен на обществена сигурност, като подпомага създаването на благоприятната и предвидима среда на сигурност. Юридическото образование е именно това, което не само дава знания, но формира и личности. Личности, които могат да бъдат гарант за стабилност и сигурност в нашето общество.

БЕЛЕЖКИ

1. Европейска комисия, Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите. Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура, COM (2017)673.

ЛИТЕРАТУРА

- ДЕЛИВЕРСКА, М., 2022. Здравно обучение в юридическата практика. *Сборник статии „Гражданска идея в действие“*, с. 65 – 69. Контакти.
- ДИМИТРОВА, С., 2010. Предизвикателствата пред новия Закон за развитието на академичния състав. *Предизвикателства пред висшето образование и научните изследвания в условията на криза: международна конференция*, Бургас, 25 – 26.06.2010 г., т. 3, с. 457 – 460.
- ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите. План за действие на Европейския съюз за социалните права, COM (2021)102.
- КИРОВА, А., ЗАРЕВА, И., 2021. *Академичната сфера и бизнесът в България: състояние и възможности за разширяване на сътрудничеството*. Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“.
- МАНЕВ, Е., 2016. Определение за сигурност – организационнокултурен подход, *Юридически сборник*, том XXIII, с. 262 – 274.
- ПАЕВ, К., 2009. Историята на Българската държава и право и юридическото образование в България. *Управление и образование*, том V, №. 3, с. 202 – 214.
- СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. Резолюция на Съвета относно Стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.), ОВ (2021/С 66/01).
- DELIVERSKY, J., 2016. Corruption in access to educational institutions. *Journal of IMAB*, vol. 22, no. 1, pp. 1086 – 1087.

DIMITROVA-SIMEONOVA, S., 2008. *Law Clinic of Burgas Free University, Law Education and Entrance to the Legal Profession in Eastern and South-Eastern Europe Symposium*, pp. 262 – 269. Turkey, Turkish Bar Association.

REFERENCES

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021 – 2030) OJ (2021/C 66/01).

DELIVERSKA, M., 2022. *Zdravno obuchenie v yuridicheskata praktika. Sbornik statii „Grazhdanska ideya v deystvie“*, pp. 65 – 69. Kontakti. [in Bulgarian].

DELIVERSKY, J., 2016. Corruption in access to educational institutions. *Journal of IMAB*, vol. 22, no. 1, pp. 1086 – 1087.

DIMITROVA, S., 2010. Predizvikelstvata pred novia zakon za razvitiето na akademichnia sastav. *Predizvikelstva pred vissheto obrazovanie i nauchnite izsledvania v usloviyata na kriza: mezhdunarodna konferentsia, Burgas, 25 – 26.06.2010*, vol. 3, pp. 457 – 460. [in Bulgarian].

DIMITROVA-SIMEONOVA, S., 2008. *Law Clinic of Burgas Free University, Law Education and Entrance to the Legal Profession in Eastern and South-Eastern Europe Symposium*, pp. 262 – 269. Turkey, Turkish Bar Association.

EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Pillar of Social Rights Action Plan, COM (2021)102.

KIROVA, A., ZAREVA, I., 2021. *Akademichnata sfera i biznesat v Bulgaria: sastoyanie i vazmoznosti za razshiryavane na satrudnichestvoto*. Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“. [in Bulgarian].

MANEV, E., 2016. Opredelenie za sigurnost – organizatsionnokulturen podhod, *Yuridicheski sbornik*, vol. XXIII, pp. 262 – 274. [in Bulgarian].

PAEV, K., 2009. Istoriyata na Balgarskata darzhava i pravo i yuridicheskoto obrazovanie v Bulgaria. *Upravlenie i obrazovanie*, vol V, no. 3, pp. 202 – 214. [in Bulgarian].

LEGAL EDUCATION AS A FACTOR FOR PUBLIC SECURITY

Abstract. Security in modern society means more than just protecting territory and sovereignty. The dynamics of the existing and emerging new threats in the modern world, require ensuring security in society. Security is closely related to legality. Achieving security is directly related to the presence of trust and respect for the rule of law as a factor of fundamental importance for citizens to have confidence in public institutions. Without the existence of such trust, democratic societies cannot function. Legal education is the one that provides knowledge but it also forms personalities. Individuals who can be a provider of guarantees for stability and security in our society.

Keywords: legal education; security; society; trust

✉ **Prof. Maria Neikova, DSc.**

Law Faculty
Burgas Free University
Bulgaria
E-mail: mneikova@bfu.bg